

la mort de Bertrand Russell: un punt i a part

per Francesc Parcerisas

Bertrand Russell hauria d'haver estat un dels homes més envejats del segle. Si no ho ha estat caldrà que repensem els nostres errors més que no pas les seves culpes. Mantenir-se a l'avantguarda tota una vida, no cedir mai a la tranquil·litat de l'estabilització perpètua, de l'immobilisme, cercar constantment noves solucions, plantejar nous problemes, bo i conservant unes poques idees clares, viure de cara al demà, mai en el passat, no són, precisament, constants massa comunes de la nostra vida. Aquest vell anàrquic, escèptic, dur, revoltat, ídol dels joves, avi dels més vells conservadors, ha enlairat aquell esperit de rebel·lia, individual i orgullós, que li venia de la societat victoriana, fins al darrer moment. Fóra massa fàcil, però d'intentar d'incloure'l en un grup, sota un lema; fonamentalment era una personalitat aïllada, aïllada dels seus per la seva llarguíssima vida, aïllada de tots els diferents contemporanis que ha tingut per la seva aristocràtica defensa de l'individu, aïllada de quasi tothom, sempre, per la inexhaurible exigència d'autenticitat envers ell mateix.

La mort de Bertrand Russell és un punt i a part. Potser un punt i a part per a tot el món construït damunt la confiança de finals de segle: confiança en un món millor, confiança en l'alliberament de les classes socials explotades, confiança en l'internacionalisme, en els progressos científico-tècnics, etc. La seva vida ha estat contemporània no tan sols de les revolucions socialistes, ans també de les guerres mundials i de l'explotació i de la violència neocolonialistes. Ara bé, el seu exemple personal és, segons que crec, haver sabut donar a tot un segle de vida una justificació moral i científica de la més alta exigència. ¿Qui, ara, continuarà, a despit de tot —i amb el seu mateix prestigi personal i científic— una lluita desinteressada per una pau que sovint ens sembla impossible, per unes llibertats que cada dia es veuen trepitjades, per una ètica presonera de tradicions obscurantistes, per una ciència constructiva i no militaritzada?

El valor d'exemple de Russell, la seva vi-

gència constant ha residit en el seu modern escepticisme. La seva resignació ha estat constructiva sempre, el seu ateisme, per exemple, ha estat una exigència de rigor intel·lectual, no una posició de fàcil i mesquí anticlericalisme. En un passatge molt bell, el mateix Russell comenta: «Quan arriba la desgràcia és el coratge el que ha de suportar sense queixes l'enrunament de les nostres esperances (...). Però, un cop fora de la caverna, la porta de la Renúncia ens torna a dur a la llum de la saviesa, per l'esplendor de la qual una nova visió interior, una nova alegria, una nova tendresa, brillen per alegrar el cor del pelegrí.» Aquesta il·limitada confiança en el futur és un il·limitat amor per l'home, entès a la vella manera humanista. I això bo i mantenint una consciència ben clara de les seves incapacitats, de les seves impossibilitats, de les seves fronteres. D'aquesta manera la paciència i la modèstia, la col·laboració entre tots, la humilitat, la dedicació a la tasca comuna, són glorificades amb un sentit completament oposat al que tenen dins l'àmbit de la resignació impotent del pensament petit-burgès. Contra el conformisme vegetatiu, contra l'infantilisme del terrabastall, Bertrand Russell aixeca una urgència de dignitat humana: la necessitat d'un mètode. I com tot mètode, la seva actitud davant la vida ha demanat treball, esforç, constant reexamen de principis, rigor, profunditat i, per damunt de tot, una indeclinable i il·luminada voluntat d'aplicació pràctica, de resolució dels problemes fàctics de l'home, no de l'home abstracte sinó de l'home del carrer.

La seva mort deixa el buit d'un vell mestre desaparegut. Un mestre amb qui es podia discrepar, amb qui es podia discutir, amb qui hom, encara, es podia barallar. Un vell mestre que era un mirall punyent, que sempre ens tornava la nostra pròpia imatge més plena d'autenticitat i de saber; érem amb ell com el fill que esdevé conscient de la seva força en la lluita amb el pare. En aquest sentit el món que ell deixa ha de continuar (no pas reprendre) amb un punt i a part.